

Cussegl da vischnaunca 02-2013/2016

Seduta dils 15 da mars 2013

Protocol

dalla seduta dil cussegl da vischnaunca,
venderdis, ils 15 da mars 2013, allas 22⁰⁰ – 22⁴⁵ uras
en la Distec AG

Presidi: Flavio Murer

Actuar: Ervin Maissen

Presents:

a) Cussegl	Christoph Berger Armin Berther Adrian Bigliel Silvio Candinas Edgar Durschei Rita Huonder-Tenner Wendelin Jacomet Jordana Lozza-Desax	Theodosi Maissen Flavio Murer Adrian Pally Marco Schmed Alfred Spescha Rico Tuor Livio Zanetti
b) Suprastonza comunala	Francestg Cajacob Madlen Deflorin-Spescha	Iso Mazzetta Roger Tuor
c) Canzlist communal	Andri Hendry	
d) Perstgisas	geraua Cecilia Maissen-Desax	
e) Hosps	3 personas	

President dil cussegl da vischnaunca

„Jeu beneventel Vus alla secunda seduta dalla perioda d'uffeci 2013/2016 cheu en l'interpresa industrialia Distec SA. Per la hospitalitad in cordial engraziament als responsabels. Ils 11 da schaner essas Vus tuts vegni saramentai. In act festiv che ha purtau ad in sco l'auter da Vus in techet honor. La realitad politica ha denton pudiu tier nus tuts ualti spert. Nuot pli cun honor e tarlischur.

Ils 3 da mars ei stau ina fin d'jamna plein tensiun sin palancau communal, cantunal e federal. Il pievel da Mustér ha astgau s'exprimer davart pliras ordvart interessantas damondas. Ils resultats ein stai clars e per part surprudents. L'entira tensiun baghegiada si en vischnaunca ei seffectuada sco in fil tgietschen sin tuttas damondas politicas da quella fin d'jamna.

Davos mintga decisiun schai era ina motivaziun. Per nus tuts vala ei ussa fermamein dad analisar las raschuns pertgei ch'il pievel votescha aschia. Ei va per eruir las raschuns e capir las motivaziuns. Quellas raschuns e motivaziuns duein silsunter esser nos uaffens d'agir e politisar. Nus tuts stuein tgirar il scazi da libertad e seconcentrar e s'engaschar per projects che possibiliteschan a nus in futur cun tuttas emperneivladads che nus mettein per condiziun da viver en nies territori muntagnard.

Per ch'il menaschi politic funcziuneschi a moda speditiva ed efectiva eis ei opportun da metter entuorn il giavisch dil pievel davart la midada dalla constituziun communal aschispert sco mo pusseivel. La legitimaziun politica dalla cumissiun da gestiun en uffeci astga denton buca vegnir messa en damonda. Actualmein havein nus da setener cumpleinamein vid las ordinaziuns vertentas. Pér quei mument ch'il pievel da Mustér ha eligiù la nova cumissiun da gestiun ei quei entir process serraus giu.

Forsa vala ei la peina davart la suprastonza da comunicar enviers nossa populaziun l'entira procedura.

La finfinala vegn jeu tier ina passascha ord il temps da tscheiver. Ina part impurtonta da nossa cultura. Cunquei ch'ils editurs digl organ principal da comunicaziun duront quei temps sincereschan da gest publicar mo davart schabetgs succedi e verdeivels, eis ei mi'obligaziun sco parsura da nies gremi politic da s'engaschar per nossa reputaziun anoviars. Aschia sai jeu comunicar il suandont:

1. Ils 27 da december 2012 ein tuttas commembras e tuts commembers dil cussegl da vischnaunca per la perioda d'uffeci 2013/2016 s'entupai el Center da sport e cultura per preparar la seduta da saramentaziun dils 11 da schaner 2013 e da preparar las propostas leutier. Tuttas cusseglieras e tuts cussegliers han il medem mument retschert las informaziuns necessarias era davart la procedura occurrada d'anflar pusseivlas candidatas e candidats pils differents posts vacants. Differents votums han enrihiu la sentupada ed ein aschia stai basa per las propostas succedidas duront la seduta da saramentaziun.
2. Duront quella seduta da preparaziun hai jeu surdau sut tractanda 4.3. elecziun dil vicepresidente dil cussegl da vischnaunca per 2013 gl'emprem il plaid a cusseglier Alfred Spescha per s'exprimer davart igl interess da surprendre il post da vicepresidente da nies gremi ni da far vinavon part dil biro dil cussegl.

Cusseglier Alfred Spescha ei quella sera buca staus a disposiziun pil post da vicepresidente dil cussegl da vischnaunca ed el ei era buca staus a disposiziun da far part vinavon al biro dil cussegl.

Per ina remcarca el protocol engraziel gia ordavon.

Jeu sperel che vischinas e vischins dettien vinavon sustegn a Vus per liquidar a moda empermettenta las fatschentas davart las qualas ina decisiun vegn spetgada.

Mortoris

Dapi la davosa seduta dil cussegl da vischnaunca dalla perioda d'uffeci 2009/2012 han las suandonts vischinas ed ils suandonts vischins bandunau il terrester. Cun in bien patratg lein nus seregurdar da:

Luisia Deragisch-Calvi, Gonda naschida ils 27 da settember 1924 e morta ils 22 da december 2012; Maria Schnoz-Alig, Cuppa naschida ils 9 da december 1937 e morta ils 28 da schaner 2013; Gada Fry-Manetsch, Gonda naschida ils 21 da december 1927 e morta ils 14 da fevrer 2013; Josef Furger-Flepp, Sontget naschius ils 14 da schaner 1917 e morts ils 14 da fevrer 2013 e frater Lukas Heim, dalla Claustra, naschius ils 19 d'october 1920 e morts ils 18 da fevrer 2013. Els ruaussien en pasch.

Naschientschas

Dapi l'entschatta digl onn ha la vischnaunca saviu nudar 6 naschientschas:

Serhat Duran, Noemi e Nico Vögtli, Romana Andrea Duff, Chiara Sabbadini e Patricia Svetlana Tenner senumnan nos novs vischins."

La gliesta da tractandas secloma sco suonda:

1. Protocol nr. 1-2013/2016
2. Cumissiun per la midada dalla constituziun communal: Elecziun d'in/representant/a dil cussegl da vischnaunca
3. Ura da damondas (conform ad art. 44 dil regulativ da fatschentas)

Avon la seduta han ils commembers dallas autoritads priu envesta dil menaschi dalla Distec AG e saviu seperschuader dall'impurtonza dall'interpresa per nossa vischnaunca e regiun. Denton era dalla qualitat da lavur che vegn prestada en quella fatschenta. Sper bunas plazzas d'emprendissadi porscha la Distec AG era plazzas qualificadas.

Cussegl da vischnaunca Disentis/Mustér
Il president: Igl actuar:

Flavio Murer

Ervin Maissen

1. Protocol nr. 1-2013/2016

President dil cussegl da vischnaunca

Il protocol ei vegnius tarmess tier per posiziun. Enteifer ils 5 dis fixai ei vegniu inoltrau duas objecziuns. Las duas objecziuns ein vegnidadas risguardadas ed integradas ella versiun definitiva dil protocol.

Il protocol nr. 1-2013/2016 dalla seduta dils 11 da schaner 2013 vegn approbaus cun las duas midadas proponidas.

Cussegl da vischnaunca Disentis/Mustér
Il president: Igl actuar:

Flavio Murer

Ervin Maissen

Cussegl da vischnaunca 02-2013/2016
Seduta dils 15 da mars 2013

---

2. Cumissiun per la midada dalla constituziun communal: Elecziun d'in/representant/a dil cussegl da vischnaunca

President communal

Ils 3 da mars 2013 ha il suveran da Mustér approbau l'iniziativa dil pievel davart l'elecziun dalla cumissiun da gestiun entras il pievel. Consequentamein ston la constituziun communal, la lescha davart ils dretgs politics, sco era ulteriurs reglaments vegnir adattai alla voluntad dil suveran. Perquei intent duei vegnir installau ina cumissiun alla quala mintgamai in commember dil comite d'iniziativa, dalla suprastonza communal e dil cussegl da vischnaunca duein far part.

Il comite d'iniziativa propona Heinrich Huonder-Casanova, la suprastonza communal il president communal.

President dil cussegl da vischnaunca

Il biro dil cussegl da vischnaunca propona vicepresident Wendelin Jacomet sco commember dalla cumissiun per la midada dalla constituziun communal.

Decisiun

Cun 14 encunter 0 vuschs ed 1 abstenziun elegia il cussegl da vischnaunca vicepresident Wendelin Jacomet sco commember dalla cumissiun per la midada dalla constituziun communal.

Cussegl da vischnaunca Disentis/Mustér
Il president: Igl actuar:

Flavio Murer

Ervin Maissen

3. Ura da damondas (conform ad art. 44 dil regulativ da fatschentas)

3.1 Cusseglie Wendelin Jacomet/parcadis Casa da tgira Sursassiala

En connex cun l'engrondaziun dalla Casa da tgira Sursassiala ha il cussegl da vischnaunca concediu in credit da frs. 480'000.-- per la construcziun da 15 parcadis. Tenor informaziun dalla suprastanza communal dils 24 d'uost 2012 sa denton vegnir construiu mo 13 parcadis. Vegn la differenza en connex cun la reducziun dil diember da 15 sin 13 parcadis era risguardada cun ina reducziun dil credit concediu?

Suprastanza communal

Tenor brev dils 5 da mars 2013 conferma la Fundaziun Casa da tgira Sursassiala ina reducziun dalla summa per 13 parcadis sin frs. 416'000.--. Vidlunder vegn la summa da frs. 10'000.-- per la carischia occurrada naven dil november 2010.

En quei connex damonda la fundaziun per ina contribuziun vid la scala che lubescha in transit public denter la Via Sogn Gions e la Via Cons en la dimensiun da frs. 20'000.--. Plinavon seresultan cuosts dil cudisch funsil e dil geometer en la dimensiun da rodund frs. 10'000.--.

Cusseglie Wendelin Jacomet

Ei satisfatgs dalla risposta dalla suprastanza communal.

3.2 Cusseglie Wendelin Jacomet/punt pendent Ragisch Plaun da Diras, colligiazioni denter ils uclauns Segnas Acletta e Clavaniev

Cusseglie Clemens Berther ha giavischau in studi da factibilitad pertuccont la realisaziun d'ina colligiazioni denter ils uclauns da Segnas Acletta e Clavaniev cun ina via, per promover l'attractivitat e la mobilitad dils uclauns, sco era ina punt pendent per spassegiar denter Ragischs e Pignola. Eis ei pusseivel da presentar quei studi en ina dallas proximas sedutas dil cussegl da vischnaunca?

Suprastanza communal

Ella seduta dils 17 da zercladur 2011 ha la suprastanza communal rispundiu la damonda pertuccont ina colligiazioni denter Segnas Acletta e Clavaniev. Quella damonda era vegnida sclarida en connex cul studi per la meglieraziun funsila e vegn risguardada en connex cul project per la meglieraziun funsila.

Ina punt pendent denter Plaun da Diras e Ragischs havess ina lunghezia da rodund 280 m. La pli lunga punt pendent ell' Europa ha ina lunghezia da rodund 350 m. Cun ina altezia maximala da rodund 100 m ei l'altezia d'ina punt Ragischs pulit aulta (la pli aulta ei sil Titlis cun rodund 500 m). Ina punt da Ragischs (Mumpé Medel) a Pignola resp. Plaun da Diras ha negina cuntinuaziun davart seniastra dil Rein. La traversada sul stradun cantunal sto medemamein esser cumpart dil project (buca schau analizar ed era buca risguardau els cuosts).

Ina punt pendida fuss ina schliata avertura per in uclaun damai ch'ils 100 m altezia ein buca caussa da mintgin. Ils cuosts muntan a rodund 1.2 milliuns francs ed ina finanziaziun da quei project ei momentan buca pusseivla. Per il manteniment e revisiuns stuess ins quintar annualmein cun cuosts da frs. 20'000.-- entochen 30'000.--.

Cusseglier Wendelin Jacomet

Ei dall'opiniun che la qualidad d'ina via da meglieraziun satisfetschi buca allas pretensiuns d'ina via che sto esser carrabla gl'entir onn era cul bus local.

Suprastonza communal

Pren enconuschientscha da quell'objecziun e vegn a sclarir quei punct.

3.3a Cusseglia Jordana Lozza/taxas da tgauns

Cun excepziun dalla vischnaunca da Medel pagan ins en biaras vischnauncas pli bassas taxas da tgauns che a Mustér. En quei connex tschenta ella suandontas damondas:

Con cuosta la marca per il tierz e quart tgaun? Pertgei pagan ils tgauns per biestga tuttina bia e buca ina taxa reducida? Ei fuss necessari da metter a disposiziun in plaz da trenament per tgauns giuvs?

Turists selamentan dalla purtgeria che regia per liung da singulas vias da spassegiar muort ils excrements dils tgauns. Ils satgets vegnan buca deponi leu nua che quels fussen da deponer. Fussi buca necessari da visar ch'ei vegni decretau castitgs en cass ch'ei vegn buca tenu uorden?

Suprastonza communal

La taxa da tgauns ei aulta, denton el rom da quella dallas vischnauncas ella regiun. Sper taxas pli bassas dat ei era vischnauncas ch'incasseschan taxas pli aultas. Ils tgauns da lavinas, tschocs e da polizia fan in examen e ston ulteriuramein far cuors da repetiziun. Quei ei buca il cass tiels tgauns da biestga. Plinavon metta la vischnaunca a disposiziun l'anteriura piazza da ballapei a Sogn Placi pil trenament da tgauns, ch'ei affittada a Flurina Tschuor.

Totalmein incassescha la vischnaunca rodund frs. 9'000 taglia da tgauns. Ils cuosts annuals directs en connex cun robidogs, sacs per la rimnada d'excrements e la svidada muntan a rodund frs. 20'000. Dapi ils onns 2006 ha la vischnaunca investau rodund frs. 74'000 ella cumpra da canasters da pupi e robidogs.

Cusseglia Jordana Lozza

Ei dil meini ch'ina taxa reducida pils tgauns da biestga fussi raschuneivla.

3.3b Cusseglia Jordana Lozza/embellaziun cun bandieras

Giavischa che las entradas dil vitg vegnessen ornadas cun bandieras.

Suprastonza communal

Plazzar per exempel bandieras a Faltscharidas ei plitost cunterproductiv a vesta digl uaul da tablas che nus havein leu. L'idea ei era da forsa buca far quei che tut ils auters loghens fan, mobein enzatgei che ha in effect da marketing persistent.

L'informaziun turistica, sco era l'embellaziun dil vitg duess haver in fil tgietschen. Quel essan nus vid sclarir en connex cun in sistem d'informaziun digital. Medemamein ei l'embellaziun in tema en connex cun quei sistem. Vinavon cuoran discuors cun la claustra e las pendicularas per aschia coordinar quei cun ils partenaris en vischnaunca.

3.4 Cusseglie Adrian Pally/avertura Pass Lucmagn

Tgei preveda la suprastanza communal d'interprender il proxim temps concernent in'avertura maximala dil Pass Lucmagn, cun risguardar igl aspect dall'impurtonza carschenta dil turissem neu dil Tessin?

Suprastanza communal

La Pro Lucmagn ei sededicada en tuts detagls da quella damonda en sia davosa seduta dils 23 da schaner 2013. Ils dus cantuns Grischuna e Tessin han incaricau dus biros d'inschignier (Gadola e Conceprio) da sutta metter allas Regenzas in studi per megliurar la situaziun d'avertura. Quei studi ei avon maun, denton aunc buca destinaus per la publicitad. Cun megliurar dus loghens, in da nossa vart - prolungir las gallarias existentas per circa 200 meters enviers Curaglia - ed in dalla vart tessinesa (Aquacalda) sa la situaziun vegnir megliurada considerablamein (tochen 50% pli pauc serrau il pass). Secapescha cuostan quellas duas mesiras in tschuat daners. Peter Binz, president communal da Medel e dalla Pro Lucmagn, sestenta da s'entupar cun ils dus representants dallas Regenzas en caussa. El vegn ad informar la Pro Lucmagn ils 8 da matg a caschun dalla 2. seduta. Plinavon ei la Pro San Gottardo sestentada da coordinar, intensiviar e megliurar sur sia organisaziun dils quater cantuns quella avertura. Quei ei vegniu ofniau entras in memorandum tarmess l'jamna vargada als cumpegliai. Era el Cussegl grond ei planisau proximamein ina intervenziun entras deputau Maurus Tomaschett, ch'ei medemamein commember dalla Pro Lucmagn.

Sin intervenziun dalla vischnaunca da Mustér ei cusseglie naziunal Martin Candinas vegnius sensibilisau en caussa e sedeclaraus prompts da s'engaschar. Buca il davos per quella avertura vegn ei a dar proximamein ina pli gronda occurrenza cun Filippo Lombardi, president dil cussegl dils stans actual, en nossa regiun.

Per finir muossan era las davosas stentas ed engaschi digl uffeci da construcziun bassa dil cantun Grischun l'impurtonza da quell'avertura. Lez vegn a sanar la via naven da Fontanivas entochen a Curaglia duront ils proxims 3-4 onns cun 15 milliuns francs.

Cusseglie Adrian Pally

Ei satisfatgs dalla risposta dalla suprastanza communal.

3.5 Cusseglie Edgar Durschei/Hotel Acla da Fontauna

Giavischa sclariment en connex cun ils contracts da cumpra resp. da precumpra dalla Due Sentieri AG (Acla da Fontauna) e davart dil cuoz da quels. Schebein ei dat ulteriurs interessents ch'ei cumpigliai. Con lunsch ch'il project ei sesplegus ed entras tgi che quel vegn realisau e schebein ina realisaziun ei insuma realistica. El sedamonda, sch'ei fuss buca opportun che la vischnaunca sengaschass sin quei sectur.

Suprastanza communal

Sco biars loghens turistics, ha era la vischnaunca da Mustér ina munconza da letgs caulds. Perquei eis ei d'impurtonza, che nus savein mantener il diember actual. Igl areal dil Hotel Acla da Fontauna ei en possess dalla Banca Cantunala Grischuna. La vischnaunca ha tut interess ch'ei vegni realisau in project sin quei areal e funghescha sco intermediatura en cooperaziun cun la banca. Il dretg da cumpra resp. percumpra cun la societad Due Sentieri AG ei vegnius prolungius entras la banca cantunala. En cuntradiziun cun Val S. Pieder nua che la vischnaunca era proprietaria ei la situaziun a Mustér reglada sur la banca cantunala. Actualmein cuoran differents discuors per anflar ina sligiazion, denton setracta ei mo da prediscuors.

Duessen investurs esser avon maun, supplichein nus da comunicar quei alla suprastanza communal.

Cusseglie Edgar Durschei

Per con ditg ha la banca prolungiu il contract da precumpra?

Suprastonza communal

Il contract vegn prolungius mo per in cuort termin da mintgamai rodund miez onn.

3.6 Cusseglie Livio Zanetti/sanaziun energetica dalla casa da scola

Eis ei gia succediu retschercas davart il basegns da renovaziun dalla casa da scola « nova »? Quei era en connex cun in respargn da cuosts ch'ina renovaziun savess purtar.

Suprastonza communal

Igl uffeci da baghegiar ei lundervi da perapara ina submissiun per la planisaziun dalla sanaziun energetica dalla casa da scola. La submissiun ei prevedida questa primavera. Vinavon succedan ponderaziuns pertuccont il concept da spazi dalla casa da scola en quella planisaziun. Quei cun prender risguard sin eventualas collaboraziuns cun las vischnauncas vischinas.

Perquei eis ei aunc buca pusseivel d'indicar informaziuns davart cefras, ni d'energia ni da cuosts.

Cusseglie Livio Zanetti

Ei cuntents cun la risposta dalla suprastonza communal

President dil cussegl da vischnaunca

Cusseglie Theodosi Maissen ei sedecidius da midar domicil ed ha inoltrau sil termin dad oz sia demissiu sco cusseglie da vischnaunca e sco commember dalla cumissiu da baghegiar. Tenor art. 30, al. 1 dalla lescha davart ils dretgs politics vegn la suprastonza communal a sclarir cun Armin Manetsch, schebein el ei prompts da surprender la successiu el cussegl da vischnaunca. Pertuccont la successiu ella cumissiu da baghegiar vegn il biro dil cussegl a sutta metter in proposta en collaboraziun cul president dalla cumissiu da baghegiar.

Il president dil cussegl da vischnaunca, Flavio Murer vegn cun l'approbaziun dil quen e dil rapport da gestiun 2012, la fin d'avrel 2013 a metter a disposiziun siu uffeci sco commember dalla cumissiu da gestiun.

Cusseglie Livio Zanetti cun 13 cussegliers consignants han inoltrau ina moziun concernent l'embellaziun dil vitg. La moziun vegn surdada alla suprastonza communal per prender posiziun.

Per la finiziun fa el attents ad entginas occurrenzas che han liug il proxim temps a Mustér ed envida ils presents da separticipar.

Cussegl da vischnaunca Disentis/Mustér
Il president: Igl actuar:

Flavio Murer

Ervin Maissen

Disentis/Mustér, ils 29 da mars 2013

C:\Users\maissen\Documents\Vischnaunca\Cussegl da vischnaunca\cussegl da vischnaunca 2013-2016\Protocols\Cus0016_02.docx